ภูเก็ตหลังการเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ร.ศ. 90 (พ.ศ.2414) และ ร.ศ. 109 (พ.ศ.2433)

ปวีณา เซ่งย่อง*, ดลดนัย ทุ่ยอ้น และ ลลิดา ภัทรเมธาวี

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ตำบลรัษฎา อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต 83000

*m-o-n_2537@hotmail.com

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการเสด็จประพาสต้นที่ภูเก็ต พ.ศ.2414 (ร.ศ. 90) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการเสด็จประพาสต้นที่ภูเก็ต พ.ศ.2433 (ร.ศ. 109) ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์หลักฐาน จดหมายเหตุที่ใช้เป็นหลักฐานสุรมภูมิ แผนทุติยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า การเสด็จประพาสต้นที่ภูเก็ตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จประพาส 2 ครั้งด้วยกัน ครั้งแรก พ.ศ.2414 (ร.ศ. 90) ทรงเสด็จประพาสหลังกลับมาจากประพาสอินเดีย โดยเดินทางจากอินเดียมาแวะเพื่อตรวจราชการแผ่นดินในวันที่ 1 ขึ้น 14 ค่ำ ปีมะแมตรีศก และเสด็จกลับวันที่ 2 ขึ้น 15 ค่ำ ปีมะแมตรีศก โดยมีเรือที่ใช้ในการเสด็จคือ เรือพระที่นั่งกลไฟยางถึงฉนวนน้ำหน้าเมืองภูเก็ต แล้วเสด็จขึ้นเรือกรรเชียงมาที่เมืองภูเก็ต โดยมีผู้ตามเสด็จทั้งหมด 36 คน ครั้งที่สอง พ.ศ.2433 (ร.ศ. 109) พระองค์ท่านทรงมี พระประสงค์ที่จะมาทอดพระเนตรกิจการเหมืองแร่ดีบุกที่ภูเก็ตและตรวจราชการแผ่นดิน เรือที่ใช้เสด็จคือ เรือพระที่นั่งสุรยมลฑลอุบลบุรทิศและขบวนเรือตามเสด็จทั้งด้านหน้า ด้านข้าง และด่านหลัง โดยมีผู้ตามเสด็จประพาสต้นคราวนี้มีจำนวนทั้งหมด 101 คน ในระหว่างวันที่วันที่ 1 พฤษภาคม ร.ศ. 109 และเสด็จกลับ วันที่ 2 พฤษภาคม ร.ศ. 109

ภายหลังการเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2414 (ร.ศ. 90) ทำให้ภูเก็ตมีลักษณะการปกครองแบบกินเมืองซึ่งภูเก็ตเป็นหัวเมืองหนึ่งที่อยู่ในแหลมมาลายู และได้เลื่อนขึ้นเป็นหัวเมืองจัตวาขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานครโดยตรงโดยมีพระยาถลาง (เกต) เป็นผู้ปกครองเมืองภูเก็ต ทางด้านเศรษฐกิจมีการทำกิจการเหมืองแร่ โดยเปลี่ยนจากการทำแร่ดีบุกแบบ ส่งส่วยมาเป็นการผูกขาดภาษีอากรแบบ “เหมาเมือง” โดยรัฐจะผูกขาดการค้าดีบุกกับประชาชน ห้ามประชาชนค้าขายดีบุกกับต่างชาติต้องนำมาขายกับรัฐเท่านั้น รัฐมีการทำสนธิสัญญากับต่างชาติในการผูกการค้าดีบุก ส่งผลให้ธุรกิจการค้าดีบุก ขยายตัวอย่างกว้างขวาง คนจีนพากันหลั่งไหล เข้ามาทำเหมืองจนกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ ในภูเก็ตจนถึงปัจจุบัน และทางด้านสังคมวัฒนธรรมนั้นได้มีการรับวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามา เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติทั้งไทย จีน อินเดีย และตะวันตก อีกทั้งวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างจีนกับตะวันตกที่รับมาจากปีนัง หลักฐานที่เห็นได้ชัดเจนคือ การสร้างอาคารบ้านเรือนที่มีสถาปัตยกรรมภูเก็ตแบบชิโน-โปรตุกิส เป็นสถาปัตยกรรมที่ผสมระหว่างสถาปัตยกรรมจีนกับยุโรป

การเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2433 (ร.ศ. 109) ได้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นในด้านต่าง ๆ ด้านการเมืองการปกครองได้มีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากการปกครองกินเมืองมาเป็นการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล พ.ศ.2435 (ร.ศ. 111) โดยมีภูเก็ตเป็นศูนย์กลางและมีเมืองที่ขึ้นตรงกับภูเก็ตคือ ตรัง กระบี่ พังงา ตะกั่วป่า ระนอง และสตูล และให้พระยารัษฎานุประดิษฐ์ มหิศรภักดี (คอซิมบี้ ณ ระนอง) พ.ศ.2444 - พ.ศ.2456 มาเป็นสมุหเทศาภิบาล เพื่อดูแลรับผิดชอบหัวเมืองตะวันตก ด้านเศรษฐกิจมีการควบคุมการทำเหมืองแร่ดีบุกคือ มีพระบรมราชโองการจัดตั้งกรมพระราชโลหะกิจและภูมิวิทยา เพื่อทำหน้าที่ดูแลการทำเหมืองแร่การออกใบอนุญาต เกี่ยวกับการตรวจหาแร่ และมีธนาคารชาร์เตอร์ จากปีนังเข้ามาเปิดกิจการในภูเก็ต และด้านสังคมวัฒนธรรม มีผังเมืองใหม่ ถนน บริเวณเมืองเก่าในปัจจุบัน ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ธนาคาร ถนน เป็นต้น มีการบูรณะโบสถ์ที่เก่าและทรุดโทรมของวัดมงคลนิมิตหรือวัดกลางใหม่ ทำให้ภูเก็ตมีความเจริญรุ่งเรืองและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

For Example

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม การศึกษาการประพาสต้นที่ภูเก็ตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ.2414 (ร.ศ. 90) และ พ.ศ.2433 (ร.ศ. 109) ทำให้เห็นนโยบายและการเปลี่ยนแปลงต่อภูเก็ต ซึ่งการเสด็จประพาสที่ภูเก็ตของ รัชกาลที่ 6 ว่ามีการสืบเนื่องกันหรือไม่อย่างไร

คำสำคัญ (Keywords)
การเสด็จประพาส, มณฑลภูเก็ต, แร่ดีบุก

แหล่งทุน (Funding agency)
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

For Example